

Comhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge den Oireachtas

Dé Céadaoin 12 Deireadh Fómhair 2022, an tOllamh Pádraig Ó Duibhir, Stiúrthóir SEALBHÚ, Ollscoil Chathair Bhaile átha Cliath

Aitheasc ar ‘An Córas Díolúintí i leith Staidéar na Gaeilge sa Mheánscolaíocht’

Gabhaim buíochas le Cathaoirleach Chomhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge den Oireachtas, Aengus Ó Snodaigh, TD, as cuireadh a thabhairt dom aitheasc a thabhairt don Chomhchoiste maidir le Córas Díolúintí ón nGaeilge.

Achoimre

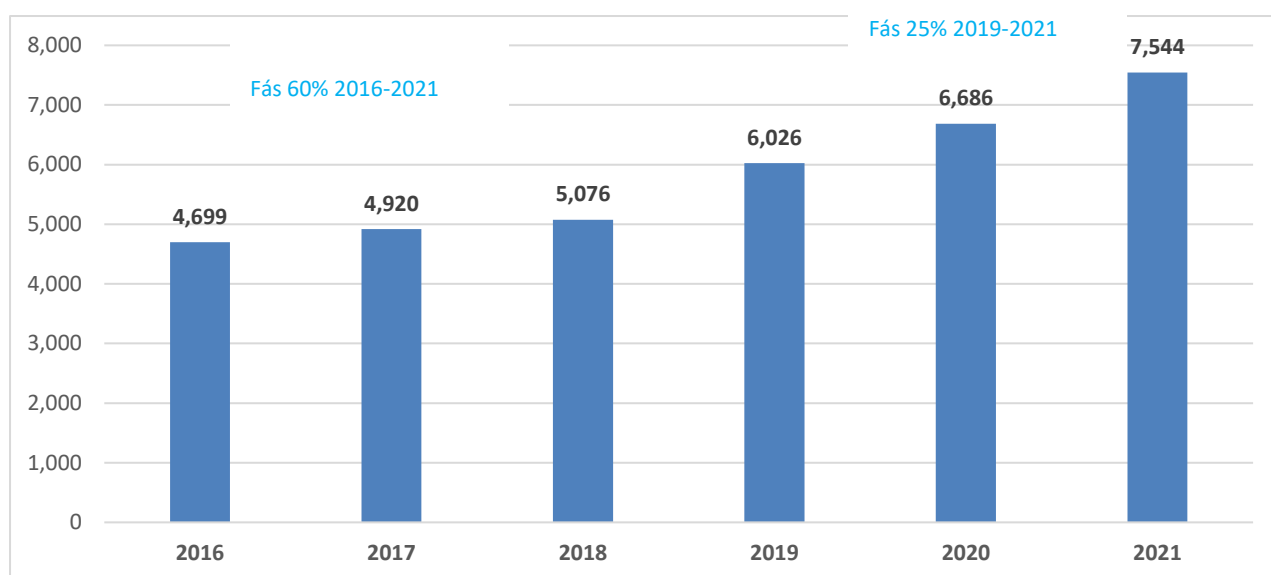
- Tá díolúintí á mbronnadh i scoileanna príomhshrutha in Éirinn ó na 1970idí i leith. Rinneadh é seo chun freastal ar dhaltá a raibh riachtanais foghlama tromchúiseacha acu.
- Ó na 1990idí ar aghaidh bronnadh díolúine ar dhá phríomhchúis, daltaí ag teacht go hÉireann ó thíortha eile, nó daltaí a fuair a gcuid oideachais thar lear, nó daltaí a raibh míchumas foghlama acu.
- In 1999 bhí díolúine ó staidéar na Gaeilge ag 2.5% de dhaltá iar-bhunscoile, rud go bhféadfaí a mhaíomh a bhí annamh agus eisceachtúil.
- In 2021 bhí díolúine ó staidéar na Gaeilge ag 10.5% de dhaltá iar-bhunscoile.
- Chuir an Roinn Oideachais tús le próiseas comhairliúcháin lochtach maidir le díolúintí i Mí na Nollag 2018 agus d’eisigh an Roinn ciorcláin i mí Mheáin Fómhair 2019 bunaithe ar chuid den aiseolas ón gcomhairliúcháin.
- Tháinig fás 60% ar líon na ndaltá iar-bhunscoile a fuair díolúine de bharr míchumas foghlama le sé bliana anuas agus fás 25% idir 2019 agus 2021 mar a léirítear i bhFíor 1 san aitheasc thíos.
- Gheall an Roinn Oideachais athbhreithniú ar na ciorcláin tar éis dhá bhliain. Ní raibh an t-athbhreithniú sin cuimsitheach ar aon tslí dar liom (An Roinn Oideachais, 2022) and léirigh sé go soiléir gur dóigh le hoifigigh na Roinne gur chuid den chóras oideachais iad na díolúintí agus go leanfaidh an scéal mar sin. Tá siad ag plé leis na díolúintí mar cheist riaracháin seachas ceist oideachais. Teastaíonn idirghabháil ó pholaiteoirí má tá aon athrú le teacht ar an staid seo agus coincheap na díolúine a cheistiú.
- Níl leithéid de rud ann agus sainmhíchumas foghlama teanga. Séanann sé buntáistí cognaíocha ar fhoghlaimoirí. Tugann sé teachtaireacht míchruinn nach bhfuil páistí a bhfuil scór faoin 10ú peircintíl acu in ann Gaeilge a fhoghlaim. Séanann sé deiseanna imeasctha ar inimircigh. Tá sé frith-oideachasúil.

Aitheasc ar ‘An Córas Díolúintí i leith Staidéar na Gaeilge sa Mheánscolaíocht’

Próiséas comhairliúcháin

Cé gur fháiltigh mé roimh mhíreanna áirithe sna ciorcláin a d’eisigh an Rinn Oideachais in 2019, bhíos an-bhuartha ar an iomlán go dtiocfaidh méadú mór ar líon na scoláirí a mbeadh díolúine acu. Tá an tuar tagtha faoin tairngreacht sin i bhfianaise an méadú 25% ó 2019 mar a fheictear i bhFíor 1. Is ionann sin agus fás 60% ó 2016 i leith.

Fíor 1. Daltaí iar-bhunscoile dar deonaíodh díolúine de bharr míchumas foghlama 2016-2020



Is é mo thuairim nach bhfuil an córas nua ag teacht leis an taighde oideachasúil ar oideachas ionchuimsithigh (inclusive education) agus na bealaí is éifeachtaí le freastal ar pháistí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu. Séanann sé a n-oidhreacht teanga agus buntáistí cognaíocha an dátheangachais ar céatadán suntasach scoláirí. Níl sé ag teacht le spriocanna na Roinne faoin Plean Gníomhaíochta 2021 nó reachtaíocht EPSEN.

Sprioc 2: A chinntiú go mbíonn cothromas deiseanna san oideachas ag gach dalta agus go dtacaítear leo chun a n-acmhainneacht a chomhlíonadh
(Ensure that all pupils experience equity of opportunity in education and are supported to fulfil their potential.)

Dar le EPSEN (2004) (Education for persons with special education needs): “A child with special education needs shall be educated in an inclusive environment with children who do not have such needs unless the

nature or degree of those needs of the child is such that to do so would be inconsistent with the best interests of the child”.

Athbhreithniú 2022

Bhí an t-athbhreithniú tosaigh a chuir an Roinn Oideachais ar bun in 2022 thar a bheith míshásúil. Níor scrúdaíodh na figiúirí atá sa aitheasc agamsa mar shampla. Níor labhraíodh le príomhoidí maidir lena dtaithí ag cur na gcioclán i bhfeidhm. Ní raibh mar thoradh ar an athbhreithniú ach grúpa nua daltaí a chuir leis na critéir. Sin iad daltaí a bhfuil ardleibhéil riachtanas iolrach agus leanúnach acu. Tá oifigigh na Roinne Oideachais ag plé leis na díolúintí mar cheist riaracháin seachas ceist oideachais.

An bhfuil bunús le díolúintí sa lá atá inniu ann?

Ba léir ón athbhreithniú cuimsitheach a rinne An Chigireacht ar bheartas agus cleachtas maidir le díolúintí ó staidéar na Gaeilge in 2018 nach raibh córas na ndíolúintí mar a bhí sé á chur i bhfeidhm go sásúil. Ach in áit an cheist a chur faoin mbunús a bhí le coincheap na ndíolúintí sa lá atá inniu ann, thug siad faoi chóras lochtach a dheisiú.

Aontaím go mba chóir díolúine a bhronnadh i gcásanna annamha agus eisceachtúla (2-3%) chun cuidiú leis na daltaí is leochailí sa chóras, páistí le deacrachtaí foghlama tromchúiseacha de bharr éagumais nó easord sainaitheanta, nó páistí inimirceach a bhfuil dúshláin bhreise le sárú acu agus iad ag socrú isteach i gcóras oideachais coimhthíoch.

Léiríonn an taighde an tairbhe atá le baint ag gach páiste eile as foghlaim an dara teanga. Fiú amháin páistí a bhfuil riachtanais foghlama ar leith acu ar nós displéice, éiríonn leo dul chun cinn maith a dhéanamh ag teacht lena gcumas sa chéad teanga. Taispeánann líon na ndaltaí a raibh díolúine acu ó staidéar ar an nGaeilge i 2016 agus a rinne staidéar ar theangacha eile don Teastas Sóisearach (67%) **nach bhfuil a leithéid de rud ann agus sainmhíchumas foghlama teanga**. Tá riachtanais speisialta oideachais, ar nós displéice, diospraicse agus speictream an uathachais, ag 9.4% de dhaltaí i scoileanna lán-Ghaeilge agus dul chun cinn maith a ndéanamh acu.

Toisc go bhfuil a leithéid de rud ann agus díolúine, tugann sé an teachtaireacht d’fhoghlaimoirí go bhfuil foghlaim na Gaeilge deacair agus go bhfuil daoine áirithe ann nach féidir leo an Ghaeilge a fhoghlaim. Creideann tuismitheoirí go mbeidh sé ró-dheacair dá bpáistí agus go mba chóir dóibh díolúine a lorg. Anuas air sin, baineann sé an brú ón gcóras freastal mar ba chóir ar na foghlaimoirí uilig agus cur chuige ionchuimsitheach a chur i bhfeidhm. Tá strus ar dhaltaí áirithe mar thoradh ar chur chuige teagaisc mí-oiriúnach. Ní hiad díolúintí an réiteach air seo.

Cad iad na critéir faoina mbronnfar díolúine?

Táim an-bhuartha faoi na critéir atá i bhfeidhm faoi na ciorcláin. Ní theastaíonn ach scór ar an 10ú peircintíl nó faoina bhun ar thriail litrithe **nó** léamh focal **nó** tuiscint na léitheoireacht. Níl sé seo cuimsitheach go leor. Tugann an critéar den 10ú peircintíl le fios gur cinneadh eolaíoch é seo. Níor aontaigh an Dyslexia Association of Ireland (DAI) leis seo ina aighneacht ach oiread: “Any cut-off on a discrete test (one test, of one skill, on one day) is inherently flawed and will unfairly penalise some people.” Dar le Wight (2021), “There is currently no assessment in a student’s native language that is an adequate predictor of their success in acquiring another language”. Toisc go bhfuil na critéir seo sna ciorcláin, creideann príomhoidí fiú nach féidir le páistí atá faoin 10ú peircintíl an Ghaeilge a fhoghlaim.

Nílím i bhfabhar díolúine ó staidéar ar an nGaeilge ach amháin i gcásanna annamha agus eisceachtúla ar an cúiseanna seo a leanas:

- i. séanann sé buntáistí an dátheangachais ar pháistí,
- ii. tagann sé salach ar fhís an chóras oideachais polasaithe ionchuimsithigh a chur i bhfeidhm,
- iii. cuireann sé strus ar pháistí a cheapann nach féidir leo Gaeilge a fhoghlaim agus ligeann sé don chóras leanúint le modhanna teagaisc mí-oiriúnacha,
- iv. cuireann sé fearg agus frustrachas ar thuismitheoirí murar féidir leo díolúine a fháil dá bpáistí,
- v. scaipeann sé eolas míchrúinn ar mhúinteoirí a cheapann nach mbeidh páiste faoin 10ú peircintíl in ann Gaeilge a fhoghlaim,
- vi. ceileann sé deiseanna imeasctha ar imircigh chun na tíre.

Conclúid agus moltaí

- Molaim in áit a bheith ag cur díolúintí chun cinn, ba chóir don chóras oideachais trí chéile a bheith ag míniú do dhaltaí, do thuismitheoirí agus don phobal an tábhacht agus na buntáistí a bhaineann le foghlaim na Gaeilge.
- Molaim don Roinn Oideachais beart a dhéanamh de réir a briathar agus, m.sh., Sprioc 2 dá phlean Gníomhaíochta 2021 a chur i bhfeidhm: “A chinntiú go mbíonn cothromas deiseanna san oideachas ag gach dalta agus go dtacaítear leo chun a n-acmhainneacht a chomhlíonadh”
- In áit díolúine a bhronnadh mar réiteach ar an strus, moltaim don Roinn Oideachais múinteoirí a chumasú le straitéisí agus acmhainní teagaisc idirdhealaithe agus difreálaithe a fhorbairt a laghdódh strus sa seomra ranga Gaeilge.
- Moltaim don Roinn Oideachais tábhacht na Gaeilge mar chuid d’fhorbairt chognaíoch, fheasacht teanga, oideachas saoránachta agus oideachas cultúrtha na bpáistí a mhíniú do thuismitheoirí agus na deiseanna gairme a cheilfear ar pháistí nach ndéanann staidéar uirthi.

- Molaim don Roinn Oideachais na critéir maidir leis an 10ú peircintíl a aistarraingt láithreach de bharr go bhfuil sé neamhbhailí.
- Molaim don Roinn Oideachais, faoi pholasáí ionchuimsitheach oideachais, cláir Ghaeilge a fhorbairt a thabharfadh deis d’inimircigh an Ghaeilge a fhoghlaim seachas díolúine iomlán a bhronnadh.
- Iarraim ar Chomhchoiste na Gaeilge, na Gaeltachta agus Phobal Labhartha na Gaeilge a áiteamh ar an Roinn Oideachais Ciorclán 0055/2022 a aistarraingt agus nach mbeadh aon díolúintí sna bunscoileanna.

An tOllamh Pádraig Ó Duibhir
Stiúrthóir SEALBHÚ
12 Deireadh Fómhair 2022

